Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

AMALIENBORG

3. Del,

HISTORISK-TOPOGRAPHISK BESKREVEN

VED

O. C. NIELSEN,

CASSERER, TOPOGRAPH.

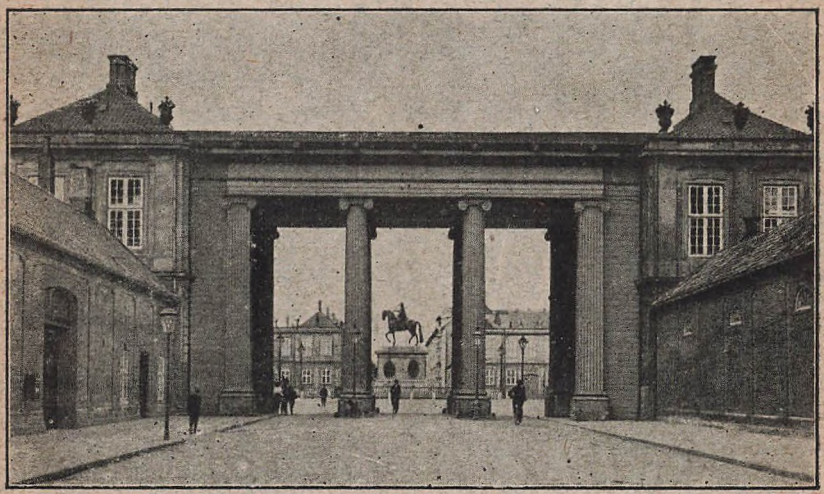

ARNOLD BUSCK

KJØBENHAVN

1925

AMALIENBORG

3. Del,

HISTORISK-TOPOGRAPHISK BESKREVEN

VED

O. C. NIELSEN,

CASSERER, TOPOGRAPH.

ARNOLD BUSCK

KJØBENHAVN

1925

AMALIENBORG

Som tidligere nævnt havde Kongen i 1749 forbeholdt sig Dispositionsret over Byggegrundene til de paatænkte 4 store Palaier, det nye Kvarters egentlige Pragtbygninger, i det Centrum omkring den ottekantede Plads, der snart kaldtes Frederiks Pladsen, efter den højfornemme Souverain, snart Amalienborg Plads, og 9de Maj 1750 skænkede Kongen disse Grunde til 4 Adelsmænd paa den Betingelse, at de alle forpligtede sig til, efter Eigtveds Plan og Tegning, at bygge ganske ens de 4 Palaier i samme Stil, en Hovedbygning, som naturligvis skulde være i Rococo med Kælder og 3 Stokværk, ialt 149 Fod lang, 60 Fod bred og 56 Fod høj til Gesimsens Overkant samt 2 Stokværk høje Pavilloner paa Siderne, forbundne med Hovedbygningen ved et Stokværk høje Mellembygninger. Midt paa Hovedbygningens Facade skulde der være et Fremspring med jonisk Søjleparti, mellem hvilke 3 store Vinduer ind til Riddersalen anbragtes og en Trappe, der førte op til de 3 Hovedindgangsdøre. Over Gesimsen skulde opføres en høj gennembrudt Brystning, afbrudt af Piedestaler med Statuer og Vaser. Endelig over Midten en mindre Opsats med Vaaben og kvindelige Figurer.

I Løbet af Aarene 1749 til 60 blev de 4 Amalienborg Palaier opført.

Overhofmarschal, Greve Adam Gottlob Moltke opførte det Palais, der ligger til venstre for Colonnaden, naar man kommer fra Sanct Annæ Plads, og lod det udstyre med stor Pragt, men den kongelige Yndling blev ogsaa støttet paa mange Maader fremfor alle de andre Byggende, saaledes overlodes der ham i 1751 en Del Slotsbygningsmaterialier, som henlaa i Magasinet: Klapholt, Vinduesgesimser og Søjler fra den gamle Slotsportal, han fik Lov til at bruge de kongelige Materialvogne, det kommanderede Mandskab, Soldater og de Arbejdsmaterialier, Kongen havde i Forraad, og senere skænkedes der ham glasserede Tagsten og Egetræs Døre. Endnu i 1758 ses det, at der leveredes ham blaat og hvidt italiensk, samt sort og gult Marmor fra den kgl. Materialgaard, sandsynligvis til den indre Udsmykning, ligesom 2 Aar senere Bly til en Fortaine, der modelleredes af Professor Stanley. Det sidste Materiale maatte han dog betale med 12 Rdl. Skippundet.

Palaiet blev allerede indviet den 30te Marts 1754, og Kongen overværede selv denne Festlighed, som han havde overværet Kransens Hejsning halvandet Aar i Forvejen.

Samtiden skildrede Moltkes Palais som det prægtigste af dem alle, og den endnu bevarede Riddersal, decoreret med Guld paa Hvidt, viser den Dag i Dag Tidens Luxus og Pragtlyst.

I sin utrykte tredje Del af „Vitruvius" skildrer Thurah de 4 Palaier og dvæler navnlig ved Greve Moltkes med den store Vestibule, baaren af 8 Marmorsøjler, mellem hvilke en Andromeda af hvidt, italiensk Marmor er opstillet, og kan ikke finde tilstrækkelig stærke Ord for den Luxus og Pragt, som udfolder sig i Taffelgemakket og den store Sal.

Wadskiær slog Lyren til Ære for Moltkes Palais saavel som Ny Frederiksstad i det hele i sin „Forandrings Skueplads paa Amalienborg Lueplads". Med Hentydning til Stedets forrige Anvendelse som Mønstringsplads og Have synger han:

Bedre Huse i Geleder,
End Soldater der at staa,
Buxbom faar vel andre Steder,
Hvor den kan opvoxe paa.
Her bør Borgere opspire,
Og en Sort af Negliker,
Som langt mere Staden zire,
End det Slags, som voxte der.
Tulipaner, Hyazinther,
Som kan flytte sig afsted,
Og udi den skarpe Vinter,
Gjøre sommerfulde Fjed.

Bedre Gader der end Gange,
Bedre Gaarde der end Trær,
Bedre Børneskrig end Sange,
Af en Stillitz eller Stær.
Ingen vil den sidste være,
Borgerskab at vinde der,
Hvor selv Kongen tænk den Ære,
Byens Borgemester er.

Generallieutenant, Greve C. F. Raben Levetzau byggede det nordøstlige Palais, der fuldendtes i 1760.

Geheimeraad, Baron Joachim Brockdorff opførte det nordvestlige Palais, der ligeledes fuldendtes i 1760. Det blev købt af Kongen i 1765, og i 1767 indrettet til Landcadetacademi ved Res. 8/8 1767, hvilket det var til 1788, da det blev Søcadetacademi ved Res. af 6/6.

Conferensraad Severin Løvenskiold paabegyndte Opførelsen af Palaiet til højre for Colonnaden, men ved Skjøde af 23de April 1754 overdrog han Bygningen ufærdig til Enkegrevinde Anna Sophie Schack til Schackenborg. Det blev imidlertid i Begyndelsen af 1755 for en Del ødelagt ved Ildebrand, hvilket naturligvis standsede Byggearbejdet og forsinkede Fuldførelsen, men det har dog vistnok staaet færdigt allerede ved Udgangen af 1755.

Da Kongefamilien var bleven husvild ved Christiansborg Slots Brand, den 26de Febr. 1794, var det højst magtpaaliggende hurtigst at finde passende Boliger for Kongehuset, der bogstavelig ikke havde Tag over Hovedet i Residensstaden, og Opmærksomheden blev naturligvis strax henvendt paa Amalienborg Palaierne. Der blev strax aabnet Underhandlinger, og allerede i de første Dage af Marts 1794 købtes afdøde Greve Moltkes Palais med alle Bygninger, Grunde, Inventar og Meubler til Bolig for Kong Christian den Syvende, som flyttede ind den 10de Marts (fra den Tid kaldes det Christian den Syvendes Palais), og havde her sin Vinterresidens indtil sin Død, den 13de Marts 1808.

Samtidig købtes Schacks Palais til Kronprinsregenten.

Levetzaus, det nuværende Residenspalais, blev erhvervet af Arveprins Frederik. Ejeren, Geheimeconferensraad Sigfried Victor Raben Levetzau, Besidder af Stamhuset Restrup i Aalborg Stift, havde længe ønsket at blive denne Ejendom kvit, men havde ikke kunnet afhænde den paa Grund af en udtrykkelig Bestemmelse i Stamhusets Erectionspatent af 12te Marts 1756; nu blev der imidlertid givet kgl. Tilladelse til Salget paa den Betingelse, at Købesummen skulde blive en, Stamhuset Restrup, tilhørende Capital, hvoraf Besidderen skulde nyde Renten uden videre Raadighed over Capitalen.

Enkedronning Juliane Marie, som efter alles Mening kom til at bo smukkest og bedst, købte det forh. Danneskjold Laurvigske Palais paa Hjørnet af Dronningens Tværgade og Bredgade, som tilhørte Etatsraad de Conninck.

Der blev strax taget fat paa at forbedre og ombygge Amalienborg Palaierne, hvoraf navnlig det Schackske var meget forfaldent. Til den indre Indretning og Udstyrelse af dette og Moltkes Palais medgik der i de første Aar over 86000 Rdl., hvilke tilligemed Købesummen udredes af de indkomne frivillige Bidrag til Christiansborgs Genopførelse. Det gjaldt om at blive færdig i Hast, thi alt

skulde helst staa rede samme Efteraar, naar Kongefamilien flyttede ind fra sit Landophold, men disse Istandsættelser og Ombygninger trak ud flere Aar. Harsdorff, som ledede Arbejdet, havde nemlig store Vanskeligheder at kæmpe med, og det ikke blot de pecuniaire, men i 1794 nedlagde Tømmersvendene Arbejdet og andre store Laug gjorde fælles Sag med dem, hvorved Strejken kom til at omfatte ca. 2000 Svende, over Halvdelen af samtlige Svende i Byen. Denne Bevægelse vakte uhyre Opsigt, og gav Stødet til Ændringer i Laugsordningen, men Strejken forsinkede Arbejdet meget, og der maatte reqvireres Assistance hos Holmens Tømmermænd.

Den ydre Istandsættelse, Reparationen af Sandstensbeklædningen og den udvendige Maling blev ikke en Gang færdig det følgende Aar, fordi den store Bybrand kom imellem, derimod lykkedes det Harsdorff at gennemføre de 2 store Arbejder, som til en vis Grad forandrede Palaiernes og Pladsens Physiognomi. Palaiernes Hovedbygning havde jo hidtil kun staaet i Forbindelse med deres Endepavilloner ved 2 lave Mellembygninger med Indkørsler, men nu blev disse forhøjet med en Etage, for at skaffe mere Plads, saa at Palaierne fik det nuværende Udseende. Disse saakaldte „Communicationsbygninger" var en Nødvendighed, men det er vel tvivlsomt, om de har været til Fordel for Ensemblet.

Den anden store Opgave, der blev stillet Harsdorff, løste han paa glimrende Vis, og skabte i den prægtige Colonnade et genialt og enestaaende Værk, hans skønneste Mesterværk, der saa at sige favner hele Amalienborgbilledet i en vidunderlig skøn Ramme, en pragtfuld Port i ædel jonisk Stil:

„som paa engang skulde være en Forhal til Kongens
„Hus og en Gjennemgang til den Plads, som bar det
„stolteste Æreminde, der var opreist for en dansk
„Konge".

De 2 Palaier, Kongens og Kronprinsens, der var adskilt ved Amaliegade, hørte paa en vis Maade sammen,

i al Fald maatte den besværlige Forbindelse mellem dem ved mange Lejligheder føles som et Savn, hvis den ikke blev afhjulpen. Under de givne Forhold maatte en Forbindelse mellem de to Boliger anses for højst ønskelig, ogsaa fordi det Moltkeske Palais rummede de egentlige Modtagelses Værelser og Pragtrum, hvor det mere festlige Hofliv udfoldede sig.

Det gjaldt da om at skabe et architectonisk Led, som kunde forene uden at spærre eller hindre den daglige Færdsel paa Gaden og Pladsen. Det vides, at Harsdorff indsendte et ikke ringe Antal Udkast og i Begyndelsen nærmest tænkte sig en Bygning med en eller flere Gennemkørsler, som under alle Omstændigheder vilde have aflukket Gaden for Synet og borttaget den smukke Udsigt til Monumentet paa Pladsen. Endelig fattede han den Plan at rejse en aaben Søjlehal i græsk Stil i Stedet for en sammenhængende Mellembygning, og denne Tanke vandt Kronprinsens Bifald.

Der skulde dog anvendes den største Sparsommelighed, thi Colonnaden maatte ikke koste mere end ca. 19000 Rdl., hvorfor der skulde anvendes Tømmer i Stedet for varigere Materiale, Bliktækning i Stedet for Kobbertag, gamle casserede bornholmske Sandsten i Grunden og sværtede Mursten fra Christiansborgs Skorstene, der var saa forbrændte, at de ikke med Nytte kunde bruges ved selve Slotsbygningen. Den Søjlebygning, der af sin Mester var tænkt i Sten, blev kun til Træ, man kunde ikke faa Raad til at gøre det i Sten, som kræver Stens Materiale. Man gjorde med andre Ord Dumheden fra 1689 om igen og klinede en Brandfanger op lige ved Palaierne, thi opstaar der Ild, er det den bedste Leder for den, nogen Ild kan ønske sig.

Arbejdet gik saa rask fra Haanden, at Colonnaden stod færdig i Novb. 1794, saaledes at Løngangen til Pladsen og de tre Værelser med Vinduer til Amaliegade strax kunde tages i Brug. Forbindelsesgangen over Søjlerne er kun henved 7 Fod høj. Alle Hoffets Cavalerer og

Damer fik Nøgler til Løngangen, i 1799 uddeltes ikke mindre end 200.

Den nye Bygning vandt almindelig Bifald hos Samtiden og beundres den Dag i Dag som enestaaende ved sin skønne Opfattelse og Gengivelse af den joniske Stil, men erkendes maa det, at Savnet af det ægte Materiale desværre præger denne Harsdorffs ædle og skøntproportionerede joniske Colonnade. Høyen omtaler den med udelt Anerkendelse, priser dens græske Aand og storladne harmoniske Virkning og tilføjer:

„Stiller man sig enten i Gaden eller paa Pladsen om-
„trent i 30 Skridts Afstand, saa at Krandsens Overkant
„staar aldeles frit mod Luften, da ville de store simple
„Forhold, de rene, deilige Former, det efter Stand-
„punktet vexlende Spil af Søilerækkernes Perspectiv,
„af Indblikket under Loftet og ind til Portalerne, af
„Lys og Skygge vidne om den ædle Følelse for archi-
„tectonisk og malerisk Skjønhed, som havde gennem-
„trængt Mesteren."

Paa forskellige Maader sørgedes der for Udsmykning af Amalienborg Plads, saaledes blev de 20 Glas-Kugle-Lygter med dobbelte Flammer og dertil hørende Marmorpiller, som tidligere havde staaet paa Christiansborg Slotsplads, flyttet til Amalienborg, og hvad der ikke var det mindst mærkelige, de blev, i Modsætning til alle Byens andre Lygter, tændt i Maaneskin, da man nu for første Gang opdagede, at Maanen ikke altid skinnede, naar den ifølge Almanaken skulde gøre det. Hestestatuen og dens Fodstykke blev pyntet op, Frederiksberg Slots Uhrværk blev nedtaget, forsynet med en ny Skive og anbragt paa Søcadetacademiet, det Brockdorffske Palais, medens der bestiltes et nyt Uhr til Frederiksberg Slot hos Uhrmager Henrichsen i Hillerød. Slotsforvalter Voigt paa Frederiksberg anlagde Smaahaverne ved de to Palaier og Lysthuset ved det kongelige Palais blev istandsat.

1797 lod Kronprinsen bygge et Tempel i sin Have ved Amalienborg samt opsætte 2 Bænke og en Solring.

Selvfølgelig nødvendiggjorde Vagterne ved de to Palaier, der besørgedes af begge Livgarder, forskellige nye Indretninger. Livgarden til Hest, der daglig trak op, fik Vagtstue, Stalde og Remiser i Søcadetacademiet, hvorhos et af Spiltougene senere indrettedes til 2 Kachotter eller Arrestlejligheder, som de kaldtes, for bemeldte Gardister. Søcadetacademiets Chef holdt dog ikke af dette Naboskab og havde især meget at indvende imod en Marketenter, der havde faaet Bolig i Academiets Kælder. Han klagede over, at baade Cadetterne og Officerernes Hustruer og Tjenestepiger forulempedes af Soldaterne, naar de passerede forbi, og Enden blev da, at Marketenteren fik et lille Hus opført i Gaarden, og at der i 1799 blev rejst et Plankeværk i Palaiets Gaard mellem Gardens Plads og Cadetternes „Spøgeplads", saaledes at de var ganske adskilt. Hvad Livgarden til Fods angaar, havde den sin Vagtstue i Kongens Palais og sin Arreststue paa Rosenborg; i 1799 blev der imidlertid indrettet en Kachot over dens Vagtstue paa Amalienborg.

Der var stærk Mangel paa Plads i de 2 kongelige Palaier. Det var slemt nok, at de store Fester som Balparè'erne maatte afholdes i Comoediehuset paa Kongens Nytorv, men værre var det, at en Del af Hofpersonalet maatte indlogeres omkring i Staden. Man forstaar ikke rigtig, at Forholdene har været saa indskrænkede i de store Palaier, men Herskaberne stillede maaske større Fordringer til Plads den Gang end nu.

Allerede i 1795 havde man oven over Remise- og Staldbygningen ved Kongens Palais opført en 4 Alen høj Etage med Værelser for Palaisforvalter Ørtel og forskellige andre Betjente. Det gik endog saa vidt, at man savnede Opbevaringssteder for de kostbare Meubler, som ikke brugtes til daglig, thi de 3 Kamre over Colonnaden blev hurtig fyldt.

I Kronprinsens Palais var Gaarden saa lille, at man havde maattet lægge et Sprøjtehus ud paa Toldbodgadens Fortov, hvorimod Magistraten nedlagde Indsigelse, men

det fik dog Lov til at staa paa Rentekamrets Erklæring, at der aldrig skulde kunne vindes Hævd derpaa, hvilket til yderligere Sikkerhed blev læst ved Hof- og Stadsretten.

Da Bernstorffs Palais i 1799 blev solgt til Stadsconducteur Rawert og Tømmermester Hallander, benyttede man strax Lejligheden til at afkøbe dem et Stykke Haveplads paa 27 Alens Længde mod Frederiksgade og 75 Alens Dybde for en Pris af 4 Rdl. pr. Kvadratalen, hvilket ansaas for meget dyrt. Her opførtes da i 1800 et kongeligt Ridehus, kaldet „Dronningens Ridehus", hvortil der havde været stor Trang, og paa den nye Bygnings Loft fik Palaisforvalteren endelig det Meubelkammer indrettet, han saa længe havde savnet; fra dette Ridehus var det, at Vagtparaden før trak op.

Til hvert af Palaierne hører der to Gaarde, Hovedgaarden og Køkkengaarden med Bygninger til Functionairer, Stalde, Vognremiser osv. I Haven til Christian den Syvendes Palais staar en stilfuld smukt udført Pavillon, ganske fin og ejendommelig, bygget i 1760'erne, (der stod før den Tid et Lysthus paa samme Sted) som Havesal med Fuglehus efter Tegning af Jardin „dans toute la simplicité antique" Den er af rød bornholmsk Sandsten og bestaar af en aaben Rotunde, der bæres af joniske Søjler og overdækkes af et Kobberkuppeltag, samt 2 smaa Sidefløje og en lukket Omgang bag Rotunden, hvilken altsaa har været brugt til Volière og senere skal være benyttet til kgl. Badstue.

Moltkes Palais hørte efter Christian den Syvendes Død i 1808 ogsaa til Frederik den Sjettes Hofstat og beboedes af en Del Hofembedsmænd eller benyttedes til kongelige Kontorer. Fra 1852 havde Udenrigsministeriet Domicil her, indtil det i 1865 indrettedes til Receptions- og Festlokaler for Kongen, og hvor Alexander den Tredje, Kejser Wilhelm, Kong Edvard, Kong Gustaf og Præsident Loubet har boet Her gav Christian den Niende sin sidste Audiens, en Time før han døde, og her modtog han kort Tid i Forvejen den Deputation, der fik hans Samtykke til, at

Prins Carl af Danmark maatte bestige Norges gamle Trone som Haakon den Syvende. Fra dette Palais' Altan proclameredes Frederik den Ottende og Christian den Tiende som Danmarks Konger.

Schacks Palais vedblev at være Bolig for Frederik den Sjette, ogsaa efter at han var bleven Konge, og her inden for disse Mure lukkede han sine gamle, trætte Øjne, da han døde den 3dje Decb. 1839, 71 Aar gl., hvorefter Enkedronning Marie Sophie Frederikke residerede i Palaiet — der i 1840 underkastedes en større Restaurering — indtil 21de Marts 1852. Saa blev det fra 1854 Sæde for Højesteret, indtil det efter den nødvendige Restaurering i 1865 blev Bolig for Christian den Niende, som døde her, den 29de Januar 1906.

Brockdorffs Palais var Søcadetacademi indtil 1828, da det efter en Hovedreparation blev indrettet til Bolig for Prins Carl Frederik, den senere Frederik den Syvende og hans Gemalinde Vilhelmine; her stod ogsaa hendes andet Giftermaal med Hertug Carl af Glücksborg i 1838, men da de snart efter flyttede til Kiel, blev det i 1839 Bolig for Landgreve Vilhelm af Hessen og hans Gemalinde, og her stod den 26de Maj 1842 Christian den Niendes Bryllup med Landgrevens Datter Louise. Da Landgreven var død i 1867, blev det indrettet til Residens for Kronprins Frederik (senere Frederik den Ottende), der flyttede herind i 1869 efter sit Giftermaal med Prinsesse Louise (nu Enkedronningen). Frederik den Ottende døde den 14de Maj 1912.

Levetzaus Palais blev efter Arveprins Frederiks Død i 1805 beboet af Sønnen Christian Frederik (senere Christian den Ottende), der her residerede med sin skønne Dronning Caroline Amalie, Prinsesse af Augustenborg. Hos denne litterært og kunstnerisk interesserede Konge samledes Danmarks Guldalderdigtere, og Kongen satte en Ære i at tælle Oehlenschläger, Grundtvig og H. C. Andersen blandt sine kæreste og hyppigste Gæster. Her fødtes Sønnen (den senere Frederik den Syvende) i 1808,

og her døde Christian den Ottende den 20de Januar 1848, hvorefter Enkedronning Caroline Amalie residerede her indtil sin Død i 1881. Efter Christiansborgs Brand i 1884 flyttede Udenrigsministeriet hertil, indtil Palaiet efter den fornødne Restaurering indrettedes til Bolig for Prins Christian (nu Kong Christian den Tiende) i 1898 efter hans Giftermaal med Alexandrine, Hertuginde af Mecklenburg.

Hvad nu selve Amalienborg Plads angaar, er det en Fornøjelse at se hvor rent og fint her altid er, men saaledes har det ikke altid været; i gamle Dage var Sansen for Renlighed ikke stærkt udviklet, Fejemanden tog let paa Kosten, og Græsset fik tidt Lov til at voxe frit op mellem Stenene, saaledes maatte Indenrigsministeriet i 1851 kraftigt paaminde Magistraten om at lade luge paa Amalienborg Plads, da Græsset var voxet saa højt op, at det i betydelig Grad vansirede den ellers saa skønne Plads.

I 1886 fik Amalienborg Plads sin nuværende Mønsterbrolægning med Mosaik langs Palaierne og omkring Rytterstatuen, og det kostede ca. 125,000 Kr.

I den af Kraks Vejviser udgivne interessante og betydningsfulde Bog, „Minderige Huse", anføres hvilke bekendte, ikke kongelige, Personer, der har boet i Amalienborg Palaierne i Tidsrummet 1770—1870:

Moltke Adam Gottlob, 1770—71 og 1774—92 (1770 Greve, Geheime Raad i Conseillet, 1784 Geheime Conferentsraad).

Hauch, A. W., 1800—38 (1800 Kammerherre, Over-Hof-Marschal og Staldmester, 1802 tillige Chef for Theatret, 1811 endvidere Chef for Hans Maj. Livcorps og Kunstkammeret, 1828 Over-Staldmester, 1829 Overkammerherre, 1832 Vice Kantzler ved de kgl. Ordeners Capitul samt Chef for det store kgl. Bibliothek og Konst Museum). Boede i „Kongens Palais".

Staffeldt, 1787—88, Fændrik. Han havde Bopæl paa Landcadetacademiet, som 1768—88 var installeret i det Brockdorffske, nu Enkedronningens Palais.

Thaarup, 1789—92, Informator. Adresse i Vejviseren: Søe-Cadet-Academiet, der i 1788 byttede Lokaler med Landcadetacademiet.

Jessen, C. W., 1792—1803 (1792 Premier Lieutenant, 1798 Søe Capitain Lieutenant, 1799 Capitain i Sø Etaten. Adresse i Vejviseren: Sø-Academiet, nuværende Enkedronningens Palais.

Bülow, F. C., 1802—04 (1802 General Adjutant, 1804 tillige Capitain ved Kronprindsens Regiment og Chef for General-Commando-Contoiret). I Vejviseren: Kronprindsens Palais.

Steemann, 1809—11, Kammerherre. Paa „Kongens Palais".

Hansen, C. F., 1828—42 (1828 Captain og Divisions Adjutant, 1830 Major, 1834 Oberstlieutenant, 1836 Divisionskvartermester, 1840 Overadjutant, 1841 Oberstlieutenant i Generalstaben, 1843 Oberst og Deputeret i General Commerce Collegiet).

Bardenfleth, C. E., von, 1829—32 Kammerjunker.

Quaade, G. J., 1851—52, Kammerjunker, Expeditionssecretair i Udenrigsministeriet.

Bluhme, C. A., 1853—54, 1856, 1861, Geheimeconferentsraad, Premierminister (til 1854), Udenrigsminister.

Scheel, L. N., 1856—57, Geheimeconferentsraad, Kammerherre, Minister ad interim for Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg, Udenrigsminister ad interim for hele Monarkiet.

Bülow, F. R. H., von, 1857, Generallieutenant.

Krogh, G. C., von, 1860, Kammerherre, Generallieutenant.

Den 11te Marts 1917 var der Fest og Glæde paa Amalienborg, da Kronprins Frederik fyldte 18 Aar og dermed indtraadte i Myndighedsalderen; det var ikke blot en Festdag for den kongelige Familie, men Begivenheden fik, som den burde, et officielt Præg, og store Folkemasser var samlede paa Amalienborg Plads, for at bringe Hyldest og Lykønskning. Det er nu om Stunder ikke ofte,

at Kongehuset og Folket kommer i Rapport til hinanden under saa højtidelige Former, og den Hyldest, som steg den unge Kronprins i Møde, da han ved sin Faders Side traadte ud paa Palaiets Balcon, var da ogsaa af en saa hjærtelig Karakter, at den ligesom fejede alt Ceremoniel til Side og talte sit aabne og ligefremme Sprog til Danmarks vordende Konge.

Den 16de Juni 1918 kunde man læse i Bladene:

„Enkedronningen tog i Fredags Ophold paa „Ege-
„lund", og Kongen og Dronningen har allerede i læn-
„gere Tid boet paa „Sorgenfri". Det var derfor i
„Fredags foreløbig sidste Gang, at Gardens Musik-
„korps spillede paa Amalienborg Plads. Men muligt
„er det ogsaa, at det var for uigenkaldelig sidste Gang.
„Det er nemlig ikke utænkeligt, at den nye Konge-
„bolig paa Christiansborg vil staa færdig til Efter-
„aaret, og da vil Garden samtidig blive forflyttet fra
„Amalienborg til Christiansborg."

Disse Gisninger var dog ikke ganske ugrundede, da man nemlig støttede Formodningerne til de almenkendte Bestemmelser, der alt var truffet med Hensyn til Christiansborg, men der indtraadte ingen Forandringer, Garden trækker stadig op med Musik gennem Byen til Amalienborg, og der blev ingen Kongeborg paa Slotsholmen, idet Kongen til syvende og sidst bestemte sig for at blive paa Amalienborg.

Den 17de Juli 1918 opstod der midt paa Dagen en mindre Brand i Christian den Niendes Palais. Ved 12½ Tiden havde Vagten opdaget en stærk Røg, der slog ud fra et Vindue paa 1ste Etage, og Brandvæsenet blev strax alarmeret fra Amalienborg med den lakoniske Besked: „Det brænder i Christian den Niendes Palais". Det gav et Chok i hele Brandstationen, Klokkerne klemtede, som syv Ulykker var over Residensstaden, Brandmændene jog ned ad Trapperne i fuldt Firspring og var i rappe Spring paa Sprøjterne og øjeblikkelig raslede et stort Udrykningstog tudende hen ad Gaderne, spredende Rædsel og

Skræk om sig hele Vejen lige til Amalienborg og en stor Skare Mennesker var hurtigt paa Benene. Politiassistent Schram, der just sad ved sin Frokost, styrtede over Hals og Hoved til Amalienborg Plads og dirigerede Ordenens Opretholdelse i Sommertøj og blød Filthat.

I Palaiet herskede en ikke ringe Nervøsitet, men Branden blev man forholdsvis hurtig færdig med, thi det hele var næsten ingen Ting. Palaiet blev paa det Tidspunkt repareret, og man mente, at Branden, der blussede op i det Paaklædningsværelse, som i sin Tid benyttedes af Dronning Louise, var opstaaet paa den Maade, at en Maler, ved at fjærne noget gammel Maling fra en Vindueskarm med en Blæselampe, under dette Arbejde var kommen til at antænde Træværket, uden at have lagt Mærke til det. Brandvæsenet havde truffet de mest vidtgaaende Forholdsregler, for at redde det gamle Palais, Slanger var ført ind gennem Vinduerne saavel til Pladsen som til Gaarden ud mod Ny Toldbodgade og Stiger var rejst begge Steder. Men heldigvis blev der ikke Brug for nogen af disse Foranstaltninger, idet Brandvæsenet hurtigt blev Herre over Ilden, der ikke naaede til at brænde klart. Nogle Skillerum og en Del af Panelværket blev for en Sikkerhedsskyld brudt ned omkring det Vindue, hvor Ilden havde fat, da man frygtede for, at Ilden skulde have bredt sig længere ind i Palaiet. Efter en Times Forløb kørte Brandvæsenet hjem igen. Brandinspecteuren karakteriserede Ildebranden som en Begivenhed, der kunde have faaet alvorlige Følger, hvis man ikke saa hurtigt havde opdaget Branden. Denne bemærkedes en halv Times Tid efter, at Malersvendene var gaaet til Middag; havde Ilden faaet Lov til at brede sig blot en Smule længere i det gamle, tørre Træværk, kunde den have voldt stor Ødelæggelse.

Over Amalienborg Plads hviler der Dagen igennem en egen fornem Ro og velgørende Stilhed, som kun een Gang om Dagen brat afbrydes, naar Vagtparaden ankommer med klingende Spil, og paa et Øjeblik er der Liv og

Røre over hele Pladsen. Vagtparadens Marsch gennem Byen med fuld Musik er Dagens oplivende Moment, en stadig voxende Skare følger med, for at se Afløsningen og høre Musikken, og der er sikkert adskillige, som næsten aldrig forsømmer nogen Vagtparade, det er maaske den eneste musikalske Nydelse, de har Adgang til, og den er jo gratis. Alle er vi glade for Vagtparaden, gamle som unge, rige som fattige, Baronen som Lazzaronen følger med den gennem Byen, og naar Musikken høres i det Fjærne, lægger Grossereren som Lærlingen Pennen fra sig, Skrivemaskinerne holder for en Stund op med at klapre, Vinduerne smækkes op, saa at Musikkens klare Toner kan slynges ind i Rummene, Haandværkeren pauserer et Øjeblik og Butiksfolk og Kunder maa uden for, for rigtig at høre Musikken og nøje betragte Gardisternes taktfaste Marsch og Tambourmajorens ærefrygtbydende Mine.

Folk af alle Klasser forsamler sig paa Amalienborg Plads, for at lytte til Musikkens fortryllende Toner, til de Marscher, Galoppader etc., som gives til bedste. Snart er den nye Vagt installeret, den hidtilværende Vagt afmarscherer til Kasernen og Folk gaar hver til sit.

Den største Tilstrømning til Amalienborg Plads er dog paa Hs. Maj. Kongens Fødselsdag, thi da er Pladsen et sandt Mylder, og der er næppe noget Kjøbenhavnerbarn, der ikke vaagner med Fest i Sindet den Dag. Ikke blot er det Fridag, men det, at selve Hans guldkronede Majestæt holder Fødselsdag, er en Ting, der nok kan sætte Fantasien i Svingninger. Denne Dag har bevaret Æventyrets Glans over sig. Det er jo grangivelig, som om der er Chocoladeduft over den ganske Stad. Og saa Garden, som trækker op med knaldende røde Frakker paa, gives der et herligere Syn? Tusinder af store, runde Barneøjne stirrer op mod Vinduerne i Palaiet, og Børnene forestiller sig, at Kongen naturligvis sidder hele Dagen og drikker Chocolade med Flødeskum til og ligesaa mange Kager, han vil have.

Paa Kongens Fødselsdag er det de mange glade og muntre Børn, som er de dominerende paa Amalienborg Plads, det er jo Kongens Fødselsdag, og paa den Dag betragter de Pladsen som deres, ligesaa vel som Tivoli paa en Feriefest; de er paa Færde allevegne og vil baade høre og se alt, hvad der foregaar, klatrer over Gitteret og besætter Pladserne endog helt op paa Rytterstatuens Fodstykke, for at være sikker paa, at intet skal gaa tabt for dem i det højtidelige Øjeblik, da Vagten præsenterer Gevær og Hans Majestæt Fødselsdagsbarnet kører over Pladsen.

Residenspalaiet har skiftet, men de 4 Amalienborg Palaier, i rolig Majestæt om den rummelige Plads og med sin skønne Beliggenhed nær ved Havnen med dens pulserende Liv til Søs og lige op ad Byens travle Hovedaarer, har stedse været Rammen om Kongehusets Færden under gode og onde Tider og det Centrum, hvor ikke blot Kongefamiliens ydre Grene, men ogsaa den formaaende Verden og alle, der stod Kongehuset nær paa den ene eller den anden Maade, samledes. Hertil overflyttede Christian den Niende og Dronning Louise Hjemmet for deres sex Børn, det navnkundige Fyrstehjem, hvorfra Ruslands Kejserinde, Englands Dronning, Grækenlands Konge og Hertuginden af Cumberland blev hentet. Ved dem kom Danmarks Navn ud til de fjærneste Hjørner i Verden, Amalienborg og navnlig Fredensborg var Navne, der løb Verdenspressen rundt, hver Gang Familiemedlemmerne fra mange af Europas Fyrstehuse med Czar Alexander og daværende Prins, senere Kong Eduard, i Spidsen samledes heroppe i Nord til de store Familiesammenkomster. Amalienborg var Midtpunktet for Festlighederne ved det gamle Kongepars Guldbryllup og ved Regeringsjubilæet.

Siden 1794 har Kongefamilien, naar man undtager Frederik den Syvende, ført sit Familieliv her, medens Christiansborg efter Genopførelsen var viet de store, officielle Fester.

Naar man staar paa Amalienborg Plads, befinder man sig inde i Fortidsidyllen mellem de 4 skønne Eigtvedske Palaier, ikke oprindelig bygget til Kongeboliger, thi Datidens Souverainer begærede større og pompøsere Forhold, men alligevel skal man lede efter en fornemmere og stilfuldere Plads. Hvilken Monarch boer beskednere og finere. Fornemheden er aaben og venlig, alle 4 Palaier gør Front mod den Besøgende, der staar ved Rytterstatuen i Midten, lutter skønt smilende Facader. Og saa vidunderlig er dette Complex tænkt, at det fuldstændig lukker Omverdenen ude. Palais hilser til Genbopalais som til sit Spejlbillede, fra intet af dem ser man noget Gadeperspectiv føre bort, Pladsen er sluttet som i en Tryllering, og dog kan Mennesker fra alle 4 Verdenshjørner strømme ind som fra Sidekulisser. Ingen Bygmester har construeret en ideellere Repræsentationsscene, paa samme Tid aaben og dog lukket til alle Sider. Disse Palaier danner i bogstaveligst Forstand et sluttet Selskab.

Amalienborg er Byens festligste og skønneste Plads og Harmonien her er fuldkommen.

Tidligere udkommet af samme Forfatter:

„CHRISTIANS KIRKE“
„NYHAVN“
„NIELS HEMMINGSENS GADE“
„KNIPPELSBRO“
„DYVEKES GAARD“
„KJØBMAGERGADE“
„KNABROSTRÆDE“
„VESTERGADE“
„LARSLEJSTRÆDE“
„FARVERGADE“
„HYSKENSTRÆDE“
„KALKEBALLEN“
„STORMGADE“
„BADSTUESTRÆDE“
„JERMERS TAARNET“
„PEDER HUITFELDTS STRÆDE“
KONG FRED. D. 5. RYTTERSTATUE
1. og 2. Del.
„AMALIENBORG“
1. og 2. Del.